

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 18 czerwca 2015 r.

Irena Lipowicz

II.517.1336.2015.JM

**Pan
Borys Budka
Minister Sprawiedliwości
Warszawa**

Szanowny Panie Ministrze,

Otrzymuję wnioski, w których osoby pozbawione wolności kwestionują zasadność zmian art. 113a § 3 i art. 110 a § 1 kodeksu karnego wykonawczego, wprowadzonych ustawą z dnia 20 lutego 2015 r, o zmianie ustawy – Kodeks Karny oraz niektórych innych ustaw, które wejdą w życie z dniem 1 lipca 2015 r.

Przepis art.113a § 3 k.k.w. w wersji przed nowelizacją stanowi, że skazany ma prawo otrzymać raz na kwartał paczkę z żywnością o ciężarze nieprzekraczającym wraz z opakowaniem 5 kg. W uzasadnionym wypadku może, za zgodą dyrektora zakładu karnego, otrzymać paczkę przekraczającą dopuszczalny ciężar. Zatem skazany ma prawo otrzymać tylko raz w kwartale paczkę, w której może być wyłącznie żywność, a jej ciężar nie powinien przekroczyć 5 kg. Żywność znajdująca się w paczce może być zakupiona w wolnościowych placówkach handlowych lub w kantynie jednostki penitencjarnej np. podczas widzenia lub na zamówienie w formie tzw. e-paczki.

Po zmianie tego przepisu, która wejdzie w życie z dniem 1 lipca 2015 r., skazany będzie miał prawo otrzymać raz w miesiącu paczkę żywnościową z artykułami żywnościowymi lub wyrobami tytoniowymi zakupionymi za pośrednictwem zakładu karnego. Skazany otrzyma paczkę żywnościową po złożeniu zamówienia na piśmie oraz po pokryciu kosztów przygotowania paczki. Zamówienie może być również złożone przez osobę najbliższą.

Znowelizowany art. 113a § 3 k.k.w sformułowany jest w sposób bardzo ogólny, co powoduje liczne trudności związane z jego interpretacją.

Przepis stanowi, że uprawnienie do złożenia zamówienia na paczkę ma sam skazany. Niejasne jest zatem czym w takim przypadku nabycie przez niego produktów w ramach paczki różni się od zakupów, jakie zgodnie z art. 113a § 1 k.k.w. ma on prawo co najmniej trzy razy w miesiącu dokonać w kantynie znajdującej się na terenie jednostki penitencjarnej.

Paczkę dla skazanego może również zamówić osoba dla niego najbliższa. Trudno znaleźć uzasadnienie dla wprowadzenia tego rodzaju ograniczenia. Zgodnie z przepisem art. 105 § 1 k.k.w. skazanemu należy umożliwić utrzymywanie więzi przede wszystkim z rodziną i innymi osobami bliskimi przez widzenia, korespondencję, rozmowy telefoniczne, paczki i przekazy pieniężne. Zatem art. 113a § 3 k.k.w. w części, w której ogranicza do osoby najbliższej krąg podmiotów mogących złożyć zamówienie na paczkę dla skazanego, sprzeczny jest z art. 105 § 1 k.k.w.

Wiele niejasności budzi też sprawa kto pokrywa koszty przygotowania paczki. Przepis stanowi, że skazany otrzymuje paczkę po pokryciu kosztów jej zamówienia. Zgodnie z tą regulacją można uznać, że to skazany pokrywa koszt przygotowania paczki zarówno wówczas gdy zamawia ją sam, jak i wtedy gdy robi to osoba dla niego najbliższa. Skłania do tego fakt, iż przepis nie wskazuje na czyje konto osoba najbliższa powinna przekazać środki finansowe, gdyby to ona miała je pokryć. Trzeba więc przyjąć, że jeżeli osoba najbliższa chce zamówić dla skazanego paczkę, to środki finansowe na zakup produktów, które się w niej znajdują, przesyła skazanemu. W takim przypadku, zgodnie z art. 126 § 2 k.k.w., 50 % wpłaty, jednak nie więcej niż 4% jednego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia pracowników, zostanie potrącone z przeznaczeniem na fundusz gromadzony dla skazanego, który będzie mu przekazany w chwili zwolnienia z zakładu karnego, w celu wykorzystania na pokrycie kosztów przejazdu do miejsca zamieszkania i na utrzymanie. Ponadto, jeżeli środki finansowe przeznaczone na zakup paczki dodane do innych otrzymanych w danym miesiącu przez skazanego spowodują, że ich suma przekroczy 10 % przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia pracowników, to ta nadwyżka będzie podlegała egzekucji w przypadku, gdy na skazanym obowiązek taki ciąży.

Zgodnie ze znowelizowanym art. 113a § 3 k.k.w. w paczce będą mogły się znaleźć artykuły żywnościowe i wyroby tytoniowe zakupione wyłącznie za pośrednictwem zakładu karnego. Ta regulacja budzi najwięcej zastrzeżeń osób pozbawionych wolności.

Już wcześniej, w kierowanych do mojego Biura skargach dotyczących funkcjonowania kantyn w jednostkach penitencjarnych osadzeni żalili się, że asortyment sprzedawanych tam artykułów jest ograniczony, a ceny wysokie. Nie bez znaczenia jest również to, że paczka przekazana skazanemu przez bliskich jest jedną z form kontaktu i zacieśnienia relacji rodzinnych, które są ważne w procesie resocjalizacji. Pozbawienie bliskich skazanego możliwości osobistego nabycia (a czasem również przygotowania) produktów przesyłanych w paczce, obok niekorzystnego aspektu ekonomicznego, może być również uznane za ograniczenie ich konstytucyjnego prawa do życia rodzinnego.

Niejasne jest też jak osoba najbliższa może zamówić produkty znajdujące się w paczce. Czy może to zrobić osobiście np. podczas pobytu w jednostce penitencjarnej w związku z widzeniem ze skazanym, czy tylko korespondencyjnie. **Osadzeni boją się, że brak regulacji w tym zakresie może spowodować wprowadzenie wymogu przesyłania zamówień wyłącznie drogą elektroniczną, co dla rodzin wielu z nich jest niemożliwe do zrealizowania.**

Znowelizowany przepis art. 113a § 3 k.k.w. nie wprowadza żadnego limitu wagi paczki. Wydaje się jednak, że w odniesieniu do artykułów żywnościowych, taki limit wynika z treści znowelizowanego art. 110a § 1 k.k.w. Stanowi on, że skazany ma prawo posiadać w celi artykuły żywnościowe o ciężarze nieprzekraczającym 6 kg. Należy więc przyjąć, że ciężar artykułów przesyłanych w paczce nie może być większy. Trzeba jednak pamiętać, że skazany, który dysponuje własnymi środkami pieniężnymi, ma również prawo (wynikające z art. 113a § 1 k.k.w.) dokonywania co najmniej trzy razy w miesiącu zakupów w kantynie jednostki penitencjarnej. Zatem, czy w przypadku, gdy będzie on już posiadał w celi otrzymane w paczce produkty żywnościowe o wadze 6 kg, nie zezwoli mu się na nabycie takich produktów w kantynie w terminie, w którym zgodnie z harmonogramem ustalonym w porządku wewnętrznym obowiązującym w jednostce penitencjarnej, ma on prawo do zrealizowania tzw. wypiski.

Niezrozumiale jest również, dlaczego przyjmując w znowelizowanym art. 113 a § 3 k.k.w. zasadę, że artykuły jakie skazany otrzymuje w paczce mogą być zakupione wyłącznie za pośrednictwem zakładu karnego i rozszerzając ich zakres o wyroby tytoniowe, nie stworzono również możliwości zakupu artykułów higienicznych.

We wnioskach dotyczących znowelizowanego art. 110a k.k.w. osoby pozbawione wolności wskazują, że określony tam limit wagi artykułów żywnościowych, które można posiadać w celi jest zbyt niski z uwagi na to, iż takimi artykułami są również napoje. Wynikające z art. 113a § 1 k.k.w. prawo dokonywania zakupów w kantynie trzy razy w miesiącu powoduje, że osadzeni muszą nabywać potrzebne im produkty w takich ilościach, aby starczyły na około 10 dni. Jeżeli osadzony kupi 4 litry mleka i 2 litry jakiegoś napoju to wykorzysta w całości określony w art. 110a § 1 k.k.w. limit wagi i nie będzie już mógł nabyć innych artykułów żywnościowych. Wydaje się zatem, że **zasadne jest rozważenie wprowadzenia postulowanej przez osadzonych zmiany omawianego przepisu przez wskazanie, że podany w nim limit wagi artykułów żywnościowych, które można posiadać w celi, nie dotyczy napojów lub określenie dla nich odrębnego limitu.**

Mam świadomość, że zmiany dokonane w omawianych przepisach mają swoje uzasadnienie. Konieczność wprowadzenia ograniczeń odnośnie ilości artykułów żywnościowych posiadanych przez osadzonych w celach wynika z tego, że ich powierzchnia przypadającej na jedną osobę jest niewielka oraz nie ma w nich warunków do dłuższego przechowywania produktów łatwopsujących. Natomiast przyjęcie zasady, że produkty otrzymywane przez osadzonego w paczce mogą być wyłącznie zakupione za pośrednictwem zakładu karnego motywowane jest chęcią wyeliminowania problemu, jaki dla Służby Więziennej stanowi przenikanie na teren jednostek penitencjarnych narkotyków, środków odurzających i przedmiotów niedozwolonych. Rozumiejąc wagę tych argumentów uważam jednak, że nie mogą one usprawiedliwiać wprowadzenia takich zmian, które prowadzą do naruszania praw osób pozbawionych wolności wynikających z innych przepisów Kodeksu karnego wykonawczego, a także ograniczają ich konstytucyjne prawo do życia rodzinnego oraz dodatkowo są nieprecyzyjne, przez co mogą być w praktyce różnie interpretowane i stosowane.

W związku z powyższym, uprzejmie proszę Pana Ministra o zajęcie stanowiska w przedstawionych sprawach.

Z poważaniem,
Podpis na oryginale